

Panyi Szabolcs

## A BÖRTÖNORVOS ABLAKÁBA

Theodore Dalrymple: *The New Vichy Syndrome. Why European Intellectuals Surrender to Barbarism*. Encounter Books, New York – London, 2010, 163 oldal, \$23.95

Kísértet járja be a nyugati világot: az *underclass* kísértete – így kezdődik a *Life at the Bottom*,<sup>1</sup> Theodore Dalrymple (polgári nevén: Anthony Daniels) talán legismertebb kötetének bevezetője. Írója másutt így jellemzi a választott szerzői neve által keltett asszociációkat: nem „egy londoni klub ablakából mereng köszvényes öregemberként a világ romlásán”.<sup>2</sup> Dalrymple a Nyugat kulturális, társadalmi és politikai hanyatlását, a témát, amelyről angolszász konzervatív gondolkodók körében igen népszerű vállalkozás manapság könyvet írni, nem egy öszülő filozófiaprofesszor szemszögéből közelíti meg: a drogosok, prostituáltak, fiatalokú bűnözők vagy éppen a bűnbandák világa számára személyes, sőt munkatapasztalat. 2005-ig ugyanis pszichiáterként és orvosként, börtönorvosként dolgozott Birminghamben, egy olyan gettósodó, pusztuló, a multikulturalizmus valóságától és a bűnözéstől sújtott városban, ahol Európa hanyatlásán elmélkedni finoman szólva nem csak valamiféle kultúrpeszsimista sznobéria.

Dalrymple főként a börtönorvosi múltjából adódó tapasztalatoknak, és persze az ebből fakadó hitelességnek köszönhetően mára egy rendkívül egyedi szerzői imázst épített fel. (Kissé karikírozva Alan Moore és Dave Gibbons *Watchmen* című, 1986-os kultikus képregényének egyik híres karakteréhez, a maszkos, ballonkabátos, embergyűlölő Rorschachhoz hasonlíthatnánk őt, bár ez a párhuzam minden bizonnyal nem nyerné el a modern művészet és a popkultúra irányában igencsak elutasító szerző tetszését.) Írásaiból rendre úgy tűnik, mintha az volna Dalrymple meghatározó tapasztalata a világról, hogy a társadalom romlott, degenerált, egy valódi fertő, ahol a társadalom alja egyáltalán nem a fent lévők áldozata – legfeljebb annyiban, hogy az elit által propagált jóléti állam, valamint a bűnözés liberális „kezelése” még inkább felelőtlenségre neveli és még mélyebbre taszítja őket. Idézőjeles konzervativizmusa vagy jobboldalisága pedig – Dalrymple tiszteli, sőt fontosnak tartja a vallást, ugyanakkor ő maga nem hívő – nem valamiféle elvek vagy értékek igenlését, hanem a mély szkepticizmust, a baloldali liberálisizmus, a kommunizmus és egyéb ideológiák és utópisztikus elképzelések éles elutasítását jelenti.

Nagyon kevesen tudnak úgy írni a Rosszról, mint Dalrymple. Amit lenézően moralizálásnak vagy prédikálásnak szokás nevezni, leginkább azért hatástalan és vált ki unalmat, sőt elutasítást, mert közhelyekből, elkoptatott klisékből építkezik („ifjúság erköl-

<sup>1</sup> Theodore DALRYMPLE: *Life at the Bottom. The Worldview That Makes the Underclass*, Ivan R. Dee, Chicago, 2001.

<sup>2</sup> Theodore DALRYMPLE: *Where nobody knows your name*, Globe and Mail 2008. február 16.

csi romlása”, „fogyasztói kultúra mocska” stb.), és hiányzik mögüle az ostorozott jelen-ség valódi megtapasztalása, ismerete. Dalrymple igazi erőssége pont itt mutatkozik meg: a társadalmi romlást, a válságot, a bűnt nem hipotéziseken, kérdőíveken, terepgyakorlatokon vagy pusztán csak olvasmányélményeken keresztül ismeri. Ráadásul képes szent-telenül, a reflexiót lehetővé tevő távolságot megtartva tekinteni hétköznapi élményei-re, és így olyan összefüggéseket is észrevenni – például egy muszlim bevándorlóból ál-ló, a gettókultúra szerint öltözködő banda mellett elsétálva azon gondolkozni, hogy az ő közösségükben láthatóan a „degeneráció csak a férfiaknak jár” –, amelyeneket mások valószínűleg nem.

Mindebből persze az is következik, hogy Dalrymple a rövidebb, egy-egy témára kon-centráló szövegekben, esszéikben a legmeggyőzőbb – főként ott, amikor a szöveg páci-enseivel kapcsolatos konkrét esetekből bomlik ki. Ilyenkor valóban valami olyasmit nyújt az olvasónak, amit az teljes joggal találhat egyedinek és újszerűnek. Mostani köny-vének hiányosságait is nagyrészt ez magyarázza: hiszen a már említett *Life at the Bottom* vagy például az *Our Culture, What's Left of It*tel szemben most nem egy gyűjteményes kötet-ről van szó, ráadásul a *The New Vichy Syndrome*-nak a kissé túlságosan is átfogó és absztrakt témája (Európa hanyatlása) sem újszerűnek nem mondható, sem éppen olyannak, melynek kapcsán Dalrymple mindig a legerősebb oldalát mutathatná. Jó – vagyis inkább rossz – példa erre az Európai Unió létrejöttéről szóló eszmefuttatása. Miközben az a megállapítása, hogy gyakorlatilag a francia–német szövetség hozta létre az uniót, triviá-lis, a két nemzetnek tulajdonított freudi motivációk – a franciák egy másodrangúvá vált ország világhatalmi ambícióit akarják az unión keresztül kiélni, a németek pedig néme-tek helyett európaivá akarnak válni, feledtetve a náci múltat – finoman szólva leegyszer-űsítőnek tűnnek. Ez a nézet persze egy brit szerzőtől nagyon is érthető, ugyanakkor a téma jellegéből adódóan Dalrymple éppen azt a tapasztalati anyagot és látásmódot tudja kevésbé mozgósítani, ami őt a brit konzervatív szerzők közt különlegessé teszi.

Némi problémát jelenthet az olvasók számára a könyv címe: ahogy a francia értelmi-ség jó része behódolt a nácioknak, úgy hódol ma be az európai értelmiség *valaminek* – de hogy mi volna pontosan az új Vichy-szindróma és az „új barbarizmus”, nincs igazán ki-fejtve, nem is beszélve arról, hogy az „értelmiségi” szó nagyjából tízszer fordul elő a 150 oldalas könyvben. Maga a kötet pedig, bár számozott fejezetekre tagolt, egységes mű, nem igazán rendelkezik logikus, a fejezeteken átívelő gondolatmenettel – főleg nem olyannal, amely az alcím által feltett kissé grandiózus kérdésre választ adna. A *The New Vichy Syndrome* olyan, mintha a szerző egy újabb, csak éppen kissé vékonyra sikerült esszé-kötetet pár átvezető fejezet beiktatásával egy összefüggő szövegegésszé akarta volna vál-toztatni – csak éppen nem sikerült.

A könyv azonban így is rendkívül izgalmas olvasmány, és ami ebben a műfajban igen fontos: a fejezetek nagy többsége esetében nem lehetne azt mondani, hogy kiszámítha-tó, ideologikusan vagy politikailag egyoldalú volna. Dalrymple az Európát sokak szerint fenyegető legnagyobb veszélyeket – például az elöregedést, az alacsony születésszámot, valamint a kontinens főként egyes konzervatívok által vizionált muszlim többségűvé vá-lását – óvatosan kezeli, emlékeztetve minket arra, hogy apokaliptikus víziókkal régóta

tele a padlás. A korábbi jóslatokkal ellentétben a Földet ugyanúgy nem fagyasztotta le semmiféle globális lehülés, ahogy túlnépesedés következtében fellépő éhínség sem pusztította ki a bolygó lakosságát. Dalrymple szerint az előrejedés miatt, ismerve az emberiség óriási alkalmazkodóképességét, csak egy kicsit érdemes aggódni, viszont a kontinens muszlim többségűvé egészen biztosan nem fog válni. A muszlim demográfiai érvelés szerinte igencsak eltűzött: Franciaország termékenységi rátája például a '60-as években magasabb volt, mint manapság számos arab országé, melyekben a születésszám egyébként jelenleg folyamatosan csökken. A legvalószínűbb forgatókönyv így az, hogy az európai muszlim lakosság arányának növekedése egy ideig folytatódik, majd megáll és stagnálni fog.

De olvashatunk bírálatot Thatcherről is, akinek idején a politikusok és a hatóságok igen gyáván viselkedtek, amikor Iránban kimondták a fatvát a *Sátáni versek* miatt a Nagy-Britanniában élő Salman Rushdie-ra, továbbá Dalrymple még számos esetben – leginkább a racionalizmus pozitív szerepének vagy éppen a nők elnyomottságának hangsúlyozásával – mintha ugyancsak szembe menne a konzervatív eszmei fősoddal. Persze az aufkléristákkal vagy a feministákkal ellentétben őt ebben sejtethetően nem valamiféle elvi meggyőződés, hanem orvosként és pszichiáterként annak a megtapasztalása motiválja, hogy mire is képes a racionalitást levetkőzött, az állati énjének engedelmeskedő ember – különösen a nőekkel szemben. És itt érdemes talán bővebben is kitérni a könyv legjobb, valóban egészen páratlan fejezetére (*They breed like...*), melyben Dalrymple az iszlám problémáját szintén az ösztönök felől értelmezi – sajnos rendkívül, szinte sokkolóan meggyőzően. Dalrymple cáfolni látszik az „iszlámkérdésről” szóló közkeletű nézeteket, miszerint a bevándorlók nem asszimilálódnak, zárványként élnének a nyugati társadalomban, és hogy mindennek a végső oka vallási és kulturális jellegű volna: szerinte a bevándorlók közösségében nagyon is előrehaladott a westernizáció, a valódi probléma pedig a szexualitás kezelésében keresendő.

Dalrymple igen szellemes módon brit muszlim internetes társkeresőoldaláról (!) idéz bemutatkozásokat, melyekből nagyon is nyugati, szekuláris és relativista gondolkodásmódot elemez ki. Miközben a hasonló keresztény társkeresőoldalak felhasználói válásosságot akarnak demonstrálni egy szekuláris világban, a muszlimok esetében ennek a fordítottja igaz. Dalrymple amellet érvel, hogy a westernizáció nagyon is kikezdte a bevándorlók saját kultúráját – amit statisztikailag az is jól megmutat, hogy a brit és francia börtönlakók nagy részét kitevő muszlimokat nem különösebben érdekli az imám látogatása és vallásuk gyakorlása. A bevándorló muszlim férfiak azonban hiába öltözködnek nagyrészt a nyugati divat szerint, hiába élvezik a fogyasztói kultúra megannyi előnyét, vallásuk egy ok miatt mégis óriási vonzerővel bír számukra: mert az biztosítja teljhatalmukat nők felett.

Az elrendezett házassággal a muszlim férfiak gyakorlatilag szexuális és háztartási rabszolgához jutnak, miközben háborítatlan nyugati életet élhetnek. A Dalrymple által idézett számok szerint a muszlim hitre áttérő európaiak 87%-a férfi, az elrendezett házasságok során pedig tapasztalata szerint százszorosa az öngyilkosságot megkísérlő nők aránya a férfiakéhoz képest. És miközben a férfiak sok esetben fehér szeretőt tartanak és

prostituáltakhoz járnak, a saját nőikkel szemben a jól ismert vallási szigort és erőszakot alkalmazzák. Ez a vallás által garantált életforma pedig biztosítja, hogy a fiatal muszlim férfiak – a Nyugat minden vonzereje ellenére – továbbra is ragaszkodjanak az iszlámhoz, és agresszívan lépjenek fel, ha a „jogaikat” biztosító kultúrát szerintük támadás éri.

Ugyanakkor, s ez az üzenet a könyv egészére jellemző, Dalrymple felteszi a kérdést – melyet saját maga nem kíván megválaszolni –, hogy vajon a nők bántalmazásának – a brit fehér munkásosztály és underclass viselt dolgaival korábbi írásaiban bőven foglalkozott – a nem-izlám vagy az iszlám változata-e a rosszabb. Amikor az ok pusztán csak az önzés, vagy amikor az önzéshez valamiféle társadalmi és vallási igazolást keresnek.

A legfőbb probléma az iszlámmal: saját magunk, vagyis Európa gyávasága, ahogyan a kontinens feladja saját értékeit és törvényeit, s ezáltal cserben hagyja és kiszolgáltatja a fundamentalistáknak a mérsékelt muszlimok tömegeit is. Legyen szó az Európai Unió diszfunkcionális működéséről – például ha Sarkozy uniós soros elnökként az unió érdeke helyett a francia érdekeket képviseli, annak, bár ez elvileg helytelen, semmiféle következménye nincs, hiszen erre a posztra senki nem választotta, ám ha ennek ellenkezőjét tenné, francia választói megbüntetnék érte –, a kontinens országainak gyarmati és háborús múltjának feldolgozatlanágáról vagy éppen öngyűlölő megideologizálásáról; Dalrymple végsősoron mindig ugyanoda lyukad ki: a bajok forrását nem külső erőkben és idegen kultúrákban, hanem elsősorban idehaza és önmagunkban kell keresni. De sajnos korántsem biztos, hogy ez jó hír.

